

Nicolaus Petraeus

**SYN THE|| DISPUTATIONUM ETHI-||CARVM || DECIMA SEPTIMA:|| DE AMICITIAE
|| NATURA:|| proposita à || M. NICOLAO PETRAEO || Husano Holsato:||
defendenda à || IOACHIMO BANSOVIO || Rostochiensi:|| In privato Collegio 22.
Maji in Academiâ Rostochiensi.||**

Rostock: Ferber, Augustin d.Ä., 1596

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1691546895>

Druck Freier Zugang

R. U.-phil 1596 Bansonius, Joachim
N. Petraeus.
R. U.-phil. 1596.

ΣΥΝ ΘΕΩ
DISPUTATIONUM ETHI-
CARVM
DECIMA SEPTIMA:

DE AMICITIÆ NATURA:

proposita à
M. NICOLAO PETRÆO
Hufano Holsato;

defendenda à
IOACHIMO BANSOVIO
Rostochienfi:

*In privato Collegio 22. Maji in Aca-
demiâ Rostochienfi.*

RV
ROSTOCHII
Typis Augustini Ferberi Iunioris, 1596.

REVERENDA DI-
GNITATE, OBSERVAN-
TIA SINGULARI, ERUDITIONE IN-
SIGNI HUMANISSIMIS PRÆSTANTIS-
SIMISQVE VIRIS

Dn: M. JOACHIMO VVESTPHALO
ad divum Iacobum in Ecclesiâ Rostochiensî Dia-
cono vigilantissimo, &

Dn: M. HERMANNO LIPSTORFIO
gymnasij Berolinensis Rectori dignissimo,

*AFFINIBVS, TVTORIBVS AC PRO-
MOTORIBVS SVIS COLENDIS,*

DECIMÆ SEPTIMÆ DISPUTATIO-
NIS ETHICÆ THEMATA GRATITVDINIS
& honoris ergò offert & dedicat,

JOACHIMVS BANSOVIVS
RESPONDENS.

THESES.

Ex toto libro Οὐταυο.

Post exactissimam virtutum tum moralium, tum intellectualium & dispositionum explicationem, consequens erat cum Aristotele de Amicitia hac disputatione docere.

2. Cur autem de amicitia quoque in Ethicis sit docendum, certa sunt rationes. 1. quia cum virtute est conjuncta. 2. quia ad vitam recte degendam omni aetate, quolibet statu, omnique tempore maxime est necessaria: quis enim sine amici, etiamsi reliqua bona omnia possideat, vitam sibi ducat esse optabilem? 3. quia natura homini competit. 4. quia continet civitates. 5. quia magis civitates, quam justitia conservat: nam si amicitiam coluerint cives, non est opus justitia: at si adfuerit justitia, tamen opus erit amicitia. 6. quia non solum est res necessaria, sed etiam honesta; tum quia amicos suos amantes & amicorum copiam sibi comparantes laudamus: tum quia aliqui eosdem viros bonos & amicos esse judicant. cap. 1.

3. Inter veteres magna erat de Amicitia controversia, quidam enim eam in similitudine: quidam in contrarietate & dissimilitudine consistere dicebant, & physicis rationibus illa confirmare nitebantur: quas cum Aristoteles hic rejiciat, ut ad Physicos maxime spectantes, nos quoque non proponimus.

4. Hoc in loco quot amicitiae sint species, quid sit amicitia, quae inter quales sit amicitia, quae querele in qua amicitia oriantur, quomodo componantur, cum alijs quibusdam, considerandum & explicandum est.

5. Et primum quidem, qui putabant unicam tantum esse amicitiae speciem ea adducti causam, quod magis & minus reciperet, cum eorum in quibus magis est & minus, non sit unum genus, infirmam ratione utebantur: multa enim specie & forma differentia magis & minus recipiunt.

6. Sed antequam probemus plures esse amicitiae species, definiamus φιλιαν, quod sit εὐνοια ἢ ἀντιπεπονδός μὴ λαβάνουσα, i. e. benevolentia mutua non latens.

7. Iam plures esse amicitiae species facile ex objecto deprehendemus, quod est φιλεῖν: hoc enim aut est καλόν, aut ἡδύ, aut χρησιμόν. cap. 2. His tribus amabilibus tres amicitiae species respondent, honesta, jucunda, utilis: quibus definitio amicitiae certo modo competit.

8. Haec species declaranda. Vera seu honesta amicitia est inter illos, qui se ipsos propter se amant, non ob aliud. At qui διὰ τὸ χρησιμὸν utilitatis causam amici sunt, se mutuo amant, non propter se, sed quia quippiam boni alicui ab

altero proficiscitur. Idem de illis iudicium, qui ὅτι ἡσυχία ob voluptatem amicitiam colunt. Hi enim jucundo: illi utili amicitiam metiuntur.

9. Amicitia utilitatis & jucunditatis causa institute facile dissolvuntur, cum earum cause utilitas, & jucunditas non sint stabiles.

10. Amicitia ob utilitatem inter senes & juvenes utilitati suae addictos maxime reperitur. Amicitia ob voluptatem inter juvenes praecipue floret, qui καὶ παῖδες vitam degunt, & quod jucundum est, studiosissime sequuntur. Cap. 3.

11. Bonorum vero amicitia. 1. perfecta est, cum illi se mutuo ament propter seipsos & non propter aliquid aliud. 2. est maxima, quia hac conjuncti sibi mutuo bona optant bonaque cupiunt simpliciter. 3. est diuturna & stabilis, ex firma enim & stabili causa virtute scilicet profluit. 4. est ἀπλῶς amicitia, cum circa ἀπλῶς φίλους versetur. 5. Omnia in ea concurrunt, & sic ex omni parte absoluta; insunt enim in illa per se & bonum & jucundum & utile simpliciter. 6. Est rara: rari enim quippe boni, & ad eam contrahendam quoque tempore & vitae consuetudine opus est. Cap. 4.

12. Sed conferamus dictas inter se amicitiae species, ut in quibus conveniant & differant intelligamus. Amicitia ergo jucunda & utilis cum amicitia vera & perfecta similitudinem aliquam in quibusdam habent: ut 1. amicitia vera comprehendit jucunditatem, ita & amicitia jucunda: & amicitia honesta utilitatem in se habet, ita & amicitia utilis. 2. Amicitia vera est permanens: ita haec duae species cum par pari refertur aliquo modo sunt permanentes.

13. Dissimilitudinem quoque ab amicitia bona seu honesta amicitia utilis & jucunda habent: haec enim inter quosvis reperiuntur; illa tantum inter bonos. 2. haec calumnias admittunt; illa est ἀδιάβλητος. 3. haec non admodum copulantur; illa firmissime. Cap. 5. 4. haec καὶ συμβεβηκός amicitiae sunt, qua similitudinem aliquam cum vera habent: illa ἀπλῶς vere & proprie.

14. Porro in amicitia vera seu honesta alij sunt amici καὶ ἐν ἐργασίᾳ, & actu, qui mutua vitae consuetudine mutuisque officiis inter se delectantur: alij καὶ ἔξω qui quidem vel locorum intervallo disjuncti, vel alia causa impediti mutui se non colunt officiis, sed tamen oblata occasione colere possunt & cupide colunt.

15. Etenim, qui inter se probati sunt & tamen vitae consuetudine communi non devinciuntur, benevolis, quam amicis sunt similiore: nam verorum amicorum nihil est tam proprium, quam τὸ συνῆν convivere. Cap. 6.

16. Hic notandum, quod inter φίλους & φίλους sit differentia quaedam

dam: illa enim 1. perturbationi & affectui: hæc habitui similis est. 2. illa est etiam $\pi\epsilon\sigma\omicron\varsigma$ τὰ ἀλυσχά: hæc tantum erga homines. 3. illa est sine prælectione: hæc cum prælectione, cum ἀνιψίλυσσιν requirat, quæ non est sine proarsesi.

17. Videamus etiam, qui ad amicitiam apti sint: & dicamus statim, quod inter austeros & senes non facile concilietur amicitia: cujus causa est, quod sunt tum $\delta\sigma\kappa\omicron\lambda\omicron\tau\epsilon\gamma\omicron\iota$ difficiliore, tum ad hominum congressus & colloquia inepti: quæ tamen ad conglutinandam veram amicitiam plurimum valent. Hinc manifestum est, quod juvenes citò amici fiant.

18. Sed questio hoc in loco incidit, de πολυφιλίᾳ, an in amicitia quis plures possit habere amicos? Resp. in perfectâ amicitia hoc fieri non potest. 1. quia amicitia perfectâ est in summo gradu & nimio similis, quod secundum naturam uni tantum, non pluribus competere potest. 2. quia in amicitia perfectâ requiritur, ut amicus vehementer placeat: at non est facile ut plures uno tempore uni vehementer placeant. 3. quia amicitia perfectâ requirit experientiam, convictum & conversationem diuturnam: quæ inter plures difficilime exerceri possunt.

19. In amicitia verò utili & jucundâ plures esse possunt amici: in utraq; enim. 1. aliquis simul multis placere potest. 2. & utraq; non longo indiget tempore.

20. Sub hac questione comparatio inter amicitiam utilem & jucundam instituitur, & queritur, quæ ex illis duabus magis amicitia sit nominanda? Resp. jucunda. 1. quia est amicitia perfectâ similior. 2. quia in hac magis elucet δ' εὐθυγέλοιρ ingenuitas, quam in utili, quæ questui & artibus sordidis adstricta est. 3. quia hanc potissimum & divites & beati experiant. cap. 7.

21. Atq; hæc amicitia & ἰσότητι consistunt. Sunt & aliæ quæ ἐκ ὑπερβολῆς consistunt, non quod in illis uterq; amicus excellat, sed quod unus excellat alterum, quales sunt patris cum filio, senis cum juvene, viri cum uxore & principis cum subdito: quæ inter se quoq; differunt dupliciter: 1. specie, ut amicitia patris cum filio differt ab amicitia viri cum uxore. 2. Respectu sui & duarum in una amicitia personarum, ut patris amicitia cum filio differt ab eâ amicitia, quæ est filij cum patre. Virobiq; enim diversa sunt opera & officia: diversa etiam, propter quæ amicitia ista instituuntur.

22. Cum autem ἡ φιλότις sit ἰσότης, & in his amicitijs inter personas (ut inequales) non exigua sit distantia; geometrica adhibenda est in istis proportio; ita ut prestantior magis ametur, quam amet, & is qui plus utilitatis affert: & sic in his erit aliqua firmitudo & ἰσότης proportionem dictâ constituta. cap. 8.

23. Dubitatio hic oritur, cum amicitia sit aequalitas, eamq; inequalitas seu dissimilitudo dissolvat, an amico maxima bona optanda sint? Resp. Amico bona optanda sunt; at talia, quae non dirimant amicitiam; nec omnia, sed humane naturae competentia: & sic manebit amicitia, & amicus amicum tanquam bonum aliquod retinebit.

24. Alia hic movetur quaestio, de vi amicitiae; an illa potius in amare, an verd in amari consistat? Resp. in amare. 1. quia hoc colligere licet ex matris erga filium amore; illa enim eo ipso, quod amat, magnopere delectatur, nec querit, ut à filio redametur. cap. 9. 2. quia homines magis laudantur in eo quod amant, quam quod amantur. cap. 10.

25. Præterea cognoscamus, quomodo amicitia in societate consistat. Quod autem amicitia in societate consistat probat. 1. ejus cum justitiâ cognatio: quemadmodum enim justitia in societate consistit, sic & amicitia. 2. communis loquendi consuetudo, quae eos, qui societate aliquâ vitæ inter se conjuncti sunt, amicos vocare solet. 3. commune proverbium quod τὰ τῶν φίλων κοινὰ esse dicit, quo etiam evincitur φιλίας esse ἐν κοινωίᾳ.

26. Societates sunt variae: omnes tamen bonae & honestae civilis societatis partibus & membris sunt similes: imò omnes societates civiles societatis membra sunt. Quales autem societates, tales & amicitiae consequuntur. cap. 11.

27. Quia ergo pro diversitate societatum diversae quoq; sunt amicitiae, & omnes societates tanquam partes ad civilem societatem tanquam ad totum reducuntur, ut eo melius & rectius amicitiae diversae demonstrari possint, societatis civilis species & formae primum sunt proponendae: deinde his societatibus societates rei familiaris similes esse docendū, & tandem, quomodo in istis societatibus amicitia consistat demonstrandum & aperiendum.

28. Tres sunt societatis civilis species rectae, & totidem ab his rectis παρακλίσεις digressiones seu declinationes. Species rectae sunt. 1. βασιλεία regnum. 2. ἀριστοκρατία optimatum principatus. 3. τιμοκρατία potestas ex censu; quam plurimi πολιτείας repub. appellare solent.

29. Inter has rerūpublicarum formas seu civilis societatis species rectas si comparatio instituat, & queratur, quae ex illis sit optima, dicendum, quod βασιλεία sit optima, & primo loco constituenda, τιμοκρατία pessima, ἀριστοκρατία media.

30. Digressiones sunt τυραννίς, ὀλιγαρχία, & δημοκρατία, quarum prima à regno, secunda ab optimorum principatu, tertia à potestate & censu deflectit.

31. Inter has species est differentia; nam quod ad βασιλείαν primum & 19.

Et tyrannidem, etsi in utrâq, penes unum summa est rerum potestas, plurimum tamen inter se differunt: tyrannus enim suam, rex suorum subditorum spectat utilitatem. Deinde ἀριστοκρατία & ὀλιγαρχία differunt, in illâ enim digni, in hac indigni regnant. Tertiô τιμοκρατία & δημοκρατία inter se parum discrepant.

32. His civilibus societatibus societates Oeconomica aliquo modo similes sunt: patris enim cum filijs societas regni quandam præ se fert speciem; sed si pater utatur filijs ut servis, fiet πατρικία quædam tyrannidi similis.

33. Viri & uxoris societas ad ἀριστοκρατίαν quam proxime accedit; pro dignitate enim vir imperat, & in ijs quidem, in quibus virum imperare oportet, & quæ uxori competunt, ei permittit. Quod si vir in omnibus imperet, fit commutatio ὀλιγαρχία similis.

34. Societas inter fratres τιμοκρατία quam similima est, sunt enim pares. cap: 12.

35. Enumeratis & ὡς ἐν Τύτῳ sic declaratis societatibus tum civilibus tum economicis, jam aperiendum, quomodo in illis societatibus se habeat amicitia. Et primū quidē in societatibus rectis; deinde in transgressionibus.

36. In rectis. In regno regis ad subditos amicitia est in beneficiorum excellentiâ. Talis amicitia quoq, est paterna, nisi quod magnitudine beneficiorum excellit: est enim pater filio causa cur sit, quæ res omnium maxima est: insuper & filium alendum & erudiendum curavit.

37. Amicitia quæ est in ἀριστοκρατία amicitia viri & uxoris similis est, ex virtute enim tota res æstimatur & quod cuiq, aptum & accommodatum est, id illi tribuitur. Amicitia in τιμοκρατία amicitia fratrum similis est: in utrâq, enim equalitas est, & equaliter imperant.

38. In transgressionibus parum loci relictum est amicitia: nam in tyrannide aut nullus, aut exiguus amicitia locus est.

39. In democratiâ cum quædam equalitas reperitur, major quoq, locus amicitia relinquitur, quam in tyrannide. Ex his faciliè judicare licet, qualis amicitia sit in ὀλιγαρχία. cap: 13.

40. Pergamus. Etsi autem omnes amicitia in societate ita consistunt, alia tamen magis φύσει alia καὶ ὁμολογίᾳ τῶν consensus & παθο quodam magis constant. prioris generis est amicitia συγγενική, posterioris amicitia ἐταιρική & ξενική, & aliæ.

41. Amicitia συγγενική inter consanguineos varias species in se continet; quæ tamen omnes ab amicitia paternâ dependent & ex ea tanquā ex primo principio fluunt, quo etiam inter se conveniunt. Et sunt præcipuè πατρική & ἀδελφική, quibus & γαμική ad-

additur, quas hic breviter explicabimus.

42. Amicitie paternae causa est honesta illa φιλοφιλία: amant enim parentes suos liberos tanquam aliquid sui; liberi vero parentes tanquam ab illis aliquid profectum.

43. In hac amicitia parentes liberos magis amant, quam liberi parentes. 1. quia melius noverunt parentes suos liberos, quam sciunt liberi, se ex his esse genitos. 2. quia generans generato arctiori vinculo conjunctum est, quam contra. 3. quia ratione temporis longioris parentum amor in liberos superior est.

44. Ad συγγενικὴν amicitiam etiam refertur amicitia inter fratres, cujus causa est. 1. quod ex iisdem nati sunt parentibus. 2. ὁμοφύλοῦ communis educatio & conversatio. 3. ὁμοῦ τοῦ αἵματος aetatis aequalitas. Ex hac reliquae consanguineorum amicitiae originem habent: quae in eo cum primis differunt, quod aliae alijs sunt vel propinquiores, vel alieniores, quod vel propius, vel longius ab eis generis auctor abest.

45. Ad has amicitiae species refertur quoque amicitia, quae est inter virum & uxorem: nam etsi non est ex eadem stirpe, tamen maxime est secundum naturam: quae hujus amicitiae causa prima est. Secunda causa est vitae commoditas. Continetur communi prole tanquam communi vinculo: non tamen si proles non adfuerit dissolvere hanc licet amicitiam, quod olim licuit, ut innuit Aristoteles. Cap. 14.

46. In omni illarum amicitiarum officijs videndum, ut quantum cuique debetur, id ei κατὰ ἀναλογίαν tribuatur.

47. Tandem pauca de querelis, quae in quibus amicitijs oriantur, dicamus. Et in amicitia quidem et in iustitia utili ut plurimum querelae oriuntur: non in verâ & honestâ; in iusticiâ etiam raro.

48. In utili autem potissimum querelae fiunt, quando beneficijs affectus non tantum retribuit, quantum is, qui beneficijs affecerat, se recepturum sperabat: quod Aristoteles hoc capite declarat.

49. Ut his querelis occurratur, videndum statim à principio est, à quo beneficii accipias, & quâ beneficii mercede ille expectet: & deinde juxta animum ipsius dantis compensatio instituenda. cap. 15.

50. In amicitijs quoque, et in iusticiâ querelae exoriantur: in illis enim uterque sibi plus tribui postulat, is scilicet, qui melior & superior est, & is qui inferior est.

51. Ut istae querelae componantur, unicuique, quod ei debetur κατὰ ἀξίαν tribuendum, superiori scilicet ut virtute instructo plus honoris, qui virtutis praemium est; inferiori ut egenti, plus emolumenti, quod inopia est subsidium. cap. 16.

COROLLARIA. Queritur:

- I. Ex cap. 15. An κατὰ δόλον honestum sit bene de altero mereri?
- II. Ex cap. 16. An filius beneficijs à patre acceptis nihil digni facere possit?
- III. Ex cap. 16. An patri filium abdicare liceat?

F I N I S.

additur, quas hic breviter
caussa est honesta illa φιλα
aliquid sui; liberi vero pa

43. In hac amicitia pa
1. quia melius noverunt p
esse genitos. 2. quia gener
contra. 3. quia ratione tem
est.

44. Ad
fratres, cujus causa est. 1
φop communis educatio &
qualitas. Ex hac reliqua coi
cū primis differunt, quod a
vel propius, vel longius ab e
mitia species refertur quo
eisi non est ex eadem stirpe.
amicitiæ causa prima est. S
muni prole tanquam cōmun
vere hanc licet amicitiam, &

46. In omniū illarū an
betur, id ei κατ' ἀναλογί
querelis, quæ in quibus amic
ἐπ' ἰσότητι utili ut plurimū
eundā etiam raro.

quando beneficijs affectus no
fecerat, se recepturum sperat

49. Vt his querelis occurrat
accipias, & quā beneficij mer
dantis compensatio instituend

50. In amicitijs quoq; ἐν ὅ
bi plus iribui postulat; is scilicet

51. Vt istæ querelæ compon
buendum, superiori scilicet ui
miū est; inferiori ut egenti, pl

COROL

I. Ex cap: 15. An κατ' ὁδόν

II. Ex cap: 16. An filius bene

III. Ex cap: eo. An patr

F

42. Amicitia paterna
nim parentes suos liberos tanquam
illis aliquid profectum.

gis amant, quam liberi parentes.
ros, quàm sciunt liberi, se ex his
tiori vinculo conjunctum esse, quàm
parentum amor in liberos superior
etiam refertur amicitia inter
nati sunt parentibus. 2. δὲ συντροφί
δ' ὅσος τὴν ἡλικίαν ætatis a
mitia originem habent: quæ in eo
propinquiores, vel alieniores, quod
abest.

45. Ad has a
est inter virum & uxorem: nam
est secundum naturam: quæ hujus
vitæ commoditas. Continetur cō
men si proles non adsuerit dissol
ut innuit Aristoteles. Cap. 14.

47. Tandem pauca de
camus. Et in amicitia quidem
r: non in verâ & honestâ; in ju
utem potissimum querelæ fiunt;
it, quantum is, qui beneficijs af
les hoc capite declarat.

n à principio est, à quo beneficiū
: & deinde juxta animū ipsius

exoritur: in illis enim uterq; si
superior est, & is qui inferior est
quod ei debetur κατ' ἀξίαν ἰσ
plus honoris, qui virtutis præ
quod inopia est subsidium. cap. 16.

Quæritur:

enē de altero mereri?

ceptis nihil dignū facere possit
liceat?